

Szvoren Edina

Új Ohrwurm-jegyzetek

[TÍZ SZUTYKOS SZURIKÁTA]

Szemes egy ünnepélyes színű, bordó töltőceruzával piszkálta a körmét – amilyenek rendszeren gyásztanácsadók asztalán hevernek. Körülményeiről megfeledkezve, orrán át szuszogva dolgozott, vagyis hát bal keze körmeit a jobb kezébe fogott ceruza csőrével hámozta meg. Megelégedéssel töltötte el, hogy a koszcsíkot, mint valami előregedett szilikont, a rézhegy tömör, alaktartó karavánokba rendezve tolja elő a körme alól. Mikor viszont nem karavánok, hanem kisebb galacsinok, életlen kockaidomok potyogtak csak az asztallapra, csalódás fogta el. Olyankor úgy érezte, elpuskázott valamit. Szemes azt kívánta, bár húsz uja volna. Harminc. Bár ne lenne más dolga ezen a világon, mint a körmét hámozni. Ebben az esetben persze olyan tevékenységekre is szüksége lesz – ezért pedig kizárólag körömpiszkálással foglalkozni per definitio-nem mégsem lehet –, amelyek a beszennyeződést maximálisan szavatolják, hiszen különben nem volna mit kibányászni a körme alól. Mármost milyen tevékenységek járnak a körmök óhatatlan és gyors beszennyeződésével? Cipőpucolás, árokásás, alomszedés, krumplihámozás. A hajás fejbőr kapargatása, rothadt dió gyűjtése. De hát nem volt kertje. Macskája sem volt. Csak cipőim vannak, gondolta Szemes. Még csak a ceruzával hántolta a körme gyászszegélyét, amikor már látta előre – számolt vele, sőt számított rá –, hogy a ceruza hüvelye, a réz csőrcsúcs idővel telítődni fog. Bármennyi piszkot termel is ki a körme alól, a piszok egy része a ceruzahüvely belső görbületébe simulva össze fog tömörödni, s akkor neki ezt a fekete hurkát – majd egyszer – a fényes rézkupakot nyomogatva lehet kitolnia. De hát nincs annál jobb, mint várni. Szemes növekvő izgalommal, fogyatkozó türelemmel késleltette a pillanatot. Azt remélte, hogy minél később kerül rá sor, s hogy a várakozás boldogító fázisának meglehetősen holdudvara lesz, máskülönben a várakozást kellene majd várnia, meg a késleltetést késleltetnie. Ujjait a tenyere fölé hajtotta. Ellenőrizte a még érintetlen – érintetlenül koszos – körmöket. Jobb kezének ujjvégeit, a négy szutykos szurikátát szembefordította az arcával, és azt gondolta: végső soron csodálatos, hogy ezek a változó összetételű, egyenetlen vastagságú lerakódások egyöntetű, magas kohézi-ójú hurkákká képesek változni a munkálkodása nyomán. Aztán akárhogy is halogatta, eljött a pillanat: alighogy a zárkupakot nyomkodni kezdte, a ceruzabél a felgyűlt, hibátlan hengerformába tömörödött, fényes, fekete hurkát maga előtt tolvá bújta ki a hüvelyből. Éppen így képzelte. Látta, hogy grafit és kosz csodaszzerűen egybenőtt. Így akarta. Szemes a homlokára tolvta szemüvegét, hogy a produktumot közelebről is megvizsgálja, ám így sem merte volna állítani, hogy az ízesülési pontot megtalálta. Már-már elhitte, hogy a kosz ceruzabéllé, a szén allotróp módosulatává változott. Ám mikor a ceruzát próbaképpen – s mintha írni szeretne: ami persze az utánpótlást megközelítőleg sem oldaná meg, az írás hozadéka ugyanis az árokásásé vagy a cipőpucolásé mögött messze elmarad – az asztallapnak nyomta, a kosztoldalék egyszer csak levált a ceruzabélról. Fél centi hosszon letört, aztán, mint egy fáradt elefántláb,

meggörcbülve roskadt önmagába az asztal felületén. Szemes egy ideig csak nézte. Később a grafitszálat kihúzta, az eltávolított kupak alatt megnyíló tolltestbe ejtette, végül újra munkába vette körmeit, közben ügyelt rá, hogy könyökével vagy alkarjával a sokasodó koszmezőket össze ne tiporja az asztalon. Mohón, ügyetlenül dolgozott. A díszkupakos bordó ceruzát ugyanis immár az erőtlenebb és sutább bal kezébe kellett fognia. Fájó önellentmondás, gondolta Szemes, hogy míg a jobbkezesek jobb kézi körmei alatt bőségesebben felgyűlő szennyeződések a sutább bal kéz üggyel-bajjal fejt ki, addig a kevésbé tevékeny bal kéz körmei alól a mégoly gyakorlott jobb kéznek is alig van mit kitermelnie. S hogy ezért az eredmény egyképpen szűkös, azaz bepiszkolódás meg kifejtés végtelen, megszakíthatatlan köreit vonná magával. Szemest váratlanul érte, hogy ezen a világon mindennek hangja van. Ő legalábbis hallani vélte, ahogyan mind az ügyetlenül kibányászott fekete galacsinok, mind a nagyobb, összefüggő koszkaravánok az asztallapra hullanak: az elemantumok megütköznek, felhorzsolják egymást, összevegyülnek, közben szüntelenül zajonganak. Miközben Szemest már szorongás fogta el, mert alighanem végére ért valaminek, a hurkákat, csomócskákat és a szabad szemmel épp csak látható göböket az asztallapról a combjára, onnan meg a papírkosárba söpörte, a halmazállapotok és materiák iránti önkéntelen érzékeléssel pedig – ahogy ugyanis létezik labdaérezék vagy nyelvérzék, a reakcióképességek iránt is élhet az emberben egy született, gyöngéd figyelem –, olykor épp csak rájuk fújva terelgette a nagy műgonddal kibányászott lerakódásokat, nehogy véletlenül az asztallaphoz ragadjanak, nehogy a nadrágjába kenődjenek, nehogy a tenyere nedves éléhez tapadjanak. Szemes végtelen koszmezőkre vágyott, semmi másra: apró és hasonló, apró és különböző regimentjeire, depozitórumok girbe-gurba hadoszlopaira, távoli enyészpontokra, fényes fekete hurkáknak és ráncolt elefántlábaknak a globális látás illúzióját adó sokaságára. Szemüvegét az ornyergére eresztette. Ujjai finoman remegtek. S miközben a tíz szurikáta azzal a lehetetlen, koponyára lapuló egyenfrizurával megint őt fixírozta, Szemes azt kérdezte magától: miképpen lehetséges, hogy az életük sivárságától megrendülő, orrukon át szuszogó, mindössze családnévvel jelzett hősöket az olvasó kivétel nélkül férfinak képzelj?

[PRÓBAÚT]

Születésnapjára Mátka egy sárga hátzsisákot kapott a gyerekeitől. A próbaútra különféle tárgyakat dobált bele nehezéknek, nagyokat és könnyűeket, meg kicsiket és nehezeket. A táska kimondottan jól feküdt a kis Mátka hátán, nem lógott rá a – szerinte téglalakú – fenekére, de nem is feszítette őt keresztre a karjainál fogva, mint azok az ormótlan, permetezőgépszerű alkotmányok, amik manapság olyannyira divatba jöttek, hogy egyes szülők még a porontyaikat is abban hordják. Láttam, hogy Mátka a ház előtt cirkál az új sárga táskájával. Fel-alá járkál a páratlan oldalon, megnézi magát a növényóvoda kirakatában, ahol a hibiszkuszomat szoktam kiteleltetni, a hóna alatt hátranyújtogatja a kezét, mint valami gólya, meg a fémcúszkában állíthatja a vállpántokat. Amikor megszólítottam, meglepetésemre almával kínált. Nem értettem, hol volna az az alma, és bár korábban kerek perec megmondtam Mátkának, hogy nem rajongok az almáért [az ízét meg a hangját se nagyon szeretem], ő megpördült

a sarkán, nekem tolatott a hátzsákjával, és arra kért, szolgáljam ki magam. Közben – mintha túlbecsülné a táska kiterjedését – pipiskedve emelte magasba a kezét, hogy amonnan, a táskán túlról, két ujjával mutassa nekem, hogyan kell kinyitni egy ilyen sárga zsáknak a csatjait. Zavarba hozott, hogy nekem egy minden tekintetben avatatlan táskába kell belenyúlnom. Ahogy ott matattam, persze rögtön észrevettem az ajtótámaszt – egy cicaformájú, vasfenekű textilbabát, aminek az arcára Mátka idősebbik gyerekének a fotója volt vasalva –, de nem szóltam semmit. Láttam még egy gyűrűs iratmappát, meg néhány levegővel telt ütéscsillapító párnát. Ezeket Mátka gyerekei szokták magukkal hozni a repülőútjaikról, és Mátka, bár Ráckevén kívül soha sehova nem utazik, elkunyerálja tőlük, és a konyhaszekrényében gyűjtögeti, mert az ilyen ütéscsillapító párnákat rendkívül hasznosnak tartja. Kivettem az almát, és Mátkát magam felé fordítottam, hogy ne a hátához kelljen beszélnem. Az almát meglehelgettem, mintha valóban meg akarnám enni, azután belekezdtem egy beszélgetésbe a sárga színről. Sárga színű dolgokat soroltunk Mátkával, aki egyébként attól tartott, hogy a sárga nem passzol az életkorához. Igyekeztem megnyugtatni. Versengtünk, ki ismer több sárga járművet, sárga borítójú nagylemezt meg sárga országzászlót, de mikor Mátka szemlátomást megütközött azon, hogy szerintem még az óvodák is sárgák – látván, hogy úgyszólván belesápad a sárga óvodák gondolatába –, kénytelen voltam sietve hozzáfűzni, hogy természetesen csak az egyháziak azok. Felfedeztem ugyanis, hogy ha a szavainkhoz hozzácsatoljuk az egyházi előtagot, bármilyen kuriózumot meg lehet velük magyarázni. A világot lehetne kifordítani a sarkaiból ezzel a szóval – mindenestre megnyugtatott, hogy a sárga egyházi óvodák most már a kis Mátka számára sem elképzelhetetlenek. Elindultunk a piac felé – de nem a piacra. Ráérősen bandukoltunk, mint a válltáskák, a barna műbőrtáskák tulajdonosai. Mátka a kifőzésáról akart velem beszélni. Először megjegyezte, hogy az új hátzsákjától máris megváltozott a járása. Úgy érzi, kisebb lépésekkel jár, kevésbé kacszáva, ráadásul a nyakát sem szegezi már olyan nagyon előre, ahogy a terrárium agyagnapozója felé igyekvő teknőcök teszik. A gyerekei ezzel a teknőcös dologgal ugratják a kis Mátkát, aki mindent elhisz nekik, azt is, hogy ezek ugratások. Mátka büszke rá, hogy szeretetük jeléül a gyerekei az arcképüket vasaltatják az ő bögréire, fürdőlepedőire meg idézetes naptáira. Én ezekre a dolgokra általában semmit sem mondok, csak meghallgatom Mátka családi beszámolóit, és arra gondolok, hogy a teknősök csendes, tiszta állatok, ezek a különleges eljárással a használati tárgyakra kerülő arcképek pedig idővel úgyis lekopnak. Újra megleheltem az almát. Mint az igazi almaevők, buzgó mozdulatokkal a kardigánom mellrészébe törölgettem, hogy kifényesítsem a héját, mintha már csak az volna hátra, hogy azzal az elviselhetetlen hersegéssel beleharapjak, amikor Mátka megtorpant. Kezét az alkaromra ejtette. Arra kért, kapcsoljam vissza a táskája csatjait, mert érzi, mondta, hogy nyitva maradtak. Igaza is volt. Mátka kis termetű ember [téglaszerű fenékkal ugyan, de nem egy fekvő téglalapot kell odaképzelnem, miképpen Mátka gyerekei szokták, hanem inkább két élére állított, lapos téglaszeletet, amilyenekkel – hát, igen – az egyházi tornácok padozatát szokás kirakni vidéken], ezért úgy gondolta, hogy kötelessége ellentételezni valahogy a természetből mások részére adódó hátrányokat. Egyszóval Mátka megint lábujjhegyre állt, a feje fölött pedig rákollóként jártak az ujjai, mintha valami táncot járna, amelyben az altestnek mozdulatlanok kell lennie. Összenyomtam a csatokat, ahogy mutatta, aztán, élve

az alkalommal, a kardigánom zsebébe süllyesztettem az almát. Sunyipofa, gondoltam magamról. A kapcsolatok: kapcsolatok síremlékei, az emberek: helyek, ahol az eltűntről megemlékezhetünk. Ahogy járkáltunk fel-alá a ház, a növényóvoda meg a piac épülete előtt, Mátkát több ízben is megnézték a járókelők, álmétkodva és irigykedve fordultak utána az idegenek. Mátka büszkén bökdösött, hogy észrevettem-e, én pedig a kardigánom zsebében át leszorítottam az almát, hogy ne lengjen, mint egy sporttáska, ne verje a combom, ne áruljon el. Mehetnékem volt, de a kis Mátka még elújságolta, hogy a gyerekei szerint ez a sárga hátizsák évtizedekkel megfiatalítja őt. A gyerekeinek Ráckevén van telkük, s mivel a telek fái minden évben mázsaszámra termik az almát, ők pedig nem győzik a sok munkát, a permetezést, a szüretet, a kis Mátkától várják, hogy arra az ötvenegynéhány fára mind felmásszon, és leszüretelje őket, amikor eljön az ideje. Ha igazán szeretnék Mátkát, gondoltam, akkor nem saját arcképüket vasaltatnák Mátka holmijára, hanem Mátkáét a sajátjaikra, de inkább nem mondtam semmit, csak összeszorítottam a combomat. Mátka azt hihette, az almámat réges-rég megettem. Levegőt vettem, hogy elbúcsúzzak, elvégre pisilnem kellett, és Mátkával igazán alaposan kibeszélgettem magam, amikor ő a vállpántok között kéjjel fészkelődve a hátizsákjáról akart még valamit mondani: „ez a táska kimondottan jól fekszik a hátamon”. Nem feszíti keresztre a karjainál fogva, mint azok az ormótlan, permetezőgépszerű alkotmányok, amik, mondta, manapság olyannyira divatba jöttek. Ekkor megláttunk valakit a növényóvodánál, aki épp egy ilyen permetezőszerű puttonyban hurcolta be a strelíciáját: Mátka fölnevetett, de nekem rögtön arra kellett gondolnom, hogy a hibiszkuszomnak ezzel a behemóttal kell majd töltenie a telet, és elkomorultam. Ahogy ugyanis én nem tudok segíteni Mátkán, ő sem tud segíteni rajtam. Elindultunk a kapu felé, ám még mindig nem haza. Mikor már azt hittem, felrobban a húgyhólyagom, a kis Mátka azt javasolta, soroljunk egyházi dolgokat [épületeket, folyóiratokat és hajókat], úgyhogy csak cirkáltunk tovább a páratlan oldalon, közben hallgattuk, ahogy Mátka zsákjában az ütéscsillapító párnák egymáshoz préselődnek a fémfenekű macska meg az almák szorításában, és csak csörögnek, csörögnek. Igazság szerint a hang hallatán először félre akartunk húzódni, mert azt hittük, valaki a szatyraival próbál minket megelőzni, de ahelyett, hogy megszólítana, csak lelkiismeret-furdalást akar bennünk kelteni, és ádázul zörgeti a degeszre tömött nejlonszatyrait. Hát nem volt ott senki. Mátka pedig elmondta, hogy neki ez a próbaútja, majd megkérdezte, tudom-e, mit jelent az, hogy próbaút. Szeretek vele sétálgatni, de néha nem tudom, hogyan lehetne véget vetni a beszélgetéseinknek anélkül, hogy életre szólóan elcsüggedne, mint az övtáska-tulajdonosok.